

Олга Јечменица

Библиотека „Милутин Бојић“, Београд

ИЗАЗОВИ РАДА НА ПОСЕБНИМ ЗБИРКАМА У БИБЛИОТЕЦИ „МИЛУТИН БОЈИЋ“

Сажетак

Желећи да превазиђе пасивну улогу библиотеке као установе за позајмљивање књига и развије се као културни и информациони центар локалне заједнице, Општинска библиотека „Милутин Бојић“ већ дужи низ година велику пажњу посвећује посебним збиркама. Један од основних циљева који желимо да досегнемо је задовољавање потреба корисника као суштине библиотечке услуге. Међутим, у доба савремених технологија библиотечко-информационе потребе корисника нису више само локалног, већ и глобалног нивоа. Формирајући посебне збирке пред себе смо ставили више задатака. Желимо да сачувамо интелектуално сећање нације и пренесемо знање на будуће генерације, да дамо добар материјал за истраживачки рад и целоживотно учење, и развијемо дигиталну инфраструктуру библиотеке.

Кључне речи: Општинска библиотека, посебне збирке, локална заједница, дигитализација

УВОД

Полазећи од становишта да је јавна библиотека локални центар информација који омогућава да све врсте знања и информација буду одмах на располагању корисницима¹, трудили смо се да анализом корисничких потреба побољшамо свој рад и мисију у нашој локалној средини. У том смислу желели смо се да проширимо понуду услуга користећи, поред традиционалних, и нове информационе и комуникационе технологије. Изазов је био пронаћи који ће то нови садржаји привући пажњу постојећих и потенцијалних корисника, те их учинити максимално доступним. Доступност грађе за формирање посебних збирки такође је утицала на њихов садржај и формирање.

Тако посебне збирке у Библиотеци „Милутин Бојић“ чине три сегмента:

Библиотека целина професора Миње Дедића, истакнутог редитеља и педагога, пружа нам увид у његова лична интересовања, богат друштвени живот, завидан уметнички опус;

Фонд ретке књиге, који садржи вредне примерке из ратних година (1912–1913, 1914–1918. и 1941–1945) и примерке чије записе нисмо нашли ни у једној од водећих библиотечких институција у нашој земљи;

Завичајни фонд, који поред дигитализованих часописа и новина са територије општине Палилула садржи оригинални рукопис „Плаве гробнице“ Милутина Бојића, стара и ретка издања његових књига. Дигитализовани часописи нуде могућност претраживања по појединачним речима, чиме је могућност проналажења потребних информација далеко лакша и бржа. Завичајна збирка поседује и звучне записе најстаријег члана Библиотеке.

БИБЛИОТЕКА ЦЕЛИНА МИРОСЛАВА МИЊЕ ДЕДИЋА

„Поклањање покретних културних добара јесте двосмерна идеја – показује свест појединаца да ће њихов труд на формирању вредних колекција бити награђен тиме што ће их уступити заједници на коришћење, док заједница, препознавањем културног, уметничког, научног или историјског значаја колекција својих истакнутих појединаца, преко својих институција (библиотеке, архиви, музеји) преузима бригу о овим колекцијама, чува их, штити и чини доступним широј јавности, стварајући својеврстан меморијал својим значајним члановима“². Управо са овим наумом, породица Миње Дедића нам је поклонила његову личну библиотеку чија је примопредаја пропраћена одговарајућим уговором. Мада је првенствено познат као педагог из чије

1 IFLA/UNESCO Манифест за јавне библиотеке, ifla.org/files/assets/public-libraries/publications/PL-manifesto/pl-manifesto-sr.pdf (преузето 6. 5. 2018).

2 Прелић, Велибор. „Легати и библиотеке целине у Народној библиотеци Србије“, Гласник НБС 2012/2013, (2014): 157.

су класе изашли многи драмски уметници, Миња Дедић је био и први реди-тељ ТВ дневника.

Поред четрдесет позоришних представа, међу којима је и чувена поставка *Николетине Бурсаћа* у Дубровнику, режирао је првомајске параде и прославе Дана младости. Библиотека представља сведочанство о професору Дедићу, а увидом у ове књиге дошли смо и до сазнања о областима његових интере-совања. Преовладавају књижевна дела домаћих и страних аутора, теорија и историја позоришта како на српском, тако и на страним језицима. Библи-отека броји 1.000 монографских публикација на српском језику, као и на страним језицима, руском, енглеском, италијанском... Рад на овој библиотеци целини био је изузетно изазован и инспиративан. Из ове збирке посебно се издвајају књиге са посветом које је професор добио од својих пријатеља, колега, студената и поштовалаца. Из њих се види колико су поштовање они имали према његовом несумњивом ауторитету. Велику пажњу привлаче и текстови намењени читајућим пробама за позоришне представе због комен-тара и исписа на њиховим маргинама. Од књига које се баве театром посебно се издвајају издања из Позоришне библиотеке, која је излазила у међуратном периоду, као и *Енциклопедија позоришта* у пет томова на руском језику. Комплетна библиотека је стручно обрађена захваљујући помоћи студената који су били ангажовани у пројекту „БГ пракса“. Формиран је каталог помоћу којег се може видети и претражити садржај ове библиотеке целине. Каталог је доступан на сајту библиотеке (Каталог легата)³. Библиотека целина и њен каталог представљени су јавности 1. марта 2018. године уз пригодну свеча-ност којој су присуствовали пријатељи, породица и поштоваоци професо-ра Дедића. Закључак да „личне библиотеке истакнутих културних и науч-них прегалаца, стицане дуги низ година, представљају драгоцену ризницу књижног блага, са једне стране, одсликавају индивидуални интелектуални рад свог власника, а са друге стране су слика културних и историјских при-лика једног места или периода“⁴ најбоље се може применити управо на овој библиотеци која је постала прва у низу легата којима је Библиотека „Милу-тин Бојић“ обогатила своје фондове.

ФОНД РЕТКЕ КЊИГЕ

Штампана књига има своју дугу и богату историју. Она представља битан део културне историје сваког народа и зато мора да се посебно чува и штити као вредно наслеђе за следеће генерације. Библиотека „Милутин Бојић“ основала је фонд старе и ретке библиотечке грађе, о којем се ваљано брине – бави се заштитом, очувањем и презентацијом ове посебне грађе. Већину књига које припадају овом фонду добили смо захваљујући поклонима

3 <https://legati.milutinbojic.org.rs/>

4 Мирчов, Светлана. „Библиотеке целине и библиотеке легати“, Гласник НБС, бр. 1 (2004): 15.

наших суграђана, с којима на том пољу имамо добру сарадњу. На овај начин, верујемо, сачувани су од заборава, даљег пропадања и уништења многи наслови који припадају нашој културној баштини, што свакако представља изазов за себе. Из овог дела посебно су нам значајне књиге издате током Балканских ратова и Првог светског рата, јер поред тога што представљају ретко сачуване публикације из тог периода, у појединима се налазе и дела Милутина Бојића. Издаваштво у току Другог светског рата представљају едиције Бисери и Српске књижевне задруге. Захваљујући њима имамо добар увид у издавачку политику тог периода. Књиге које припадају овом фонду смештене су у Меморијалној соби Милутина Бојића. Ова целина броји преко педесет монографских публикација, од којих је један део припадао редовном позајмном фонду, из којег је повучен, док известен број чека стручну обраду. Публикације нису доступне за позајмицу већ се по потреби излажу приликом представљања фонда ретке књиге. Фонд се континуирано проширује и обогаћује са новим примерцима. У плану је дигитализација сваког појединачног примерка како би публикације биле доступније корисницима.

ЗАВИЧАЈНИ ФОНД

Полазећи од премисе да је „прикупљање, обрада, чување и популарисање штампане библиотечке грађе и других носилаца информација са територије завичаја основни и трајни задатак општинске народне библиотеке“⁵ од 2014. године активно и предано се ради на сакупљању, обради и популарисању грађе која припада завичајном фонду Библиотеке „Милутин Бојић“. С обзиром на то да се са формирањем овог фонда почело релативно касно, тај „заостатак“ желимо да надокнадимо користећи све расположиве техничке ресурсе и могућности, као што су дигитализација монографских и серијских публикација и постављање дигиталних изложби на сајт Библиотеке.

Завичајни фонд састављен је од три целине: дигиталне збирке⁶ општинских гласила и публикација, целине „Бојићевци“ и дела посвећеног Милутину Бојићу.

„Организовање дигиталних завичајних библиотека у јединствену мрежу подразумева:

- Отвореност за све кориснике
- Видљивост на мрежи
- Заштиту оригиналних докумената

5 Стаматовић, Десанка, „Методско упутство за формирање и вођење завичајних фондова у општинским народним библиотекама“, Глас библиотеке: часопис за библиотекаство, бр. 11/2004, (2004): 18.

6 <https://digitalna.milutinbojic.org.rs>

- Међусобно претраживање
- Превазилажење проблема који из критеријума завичајности проистичу: географске, историјске, персоналне, садржајне одреднице једног дела или аутора који истовремено бива присвајан у више „завичаја“,
- Интерактивну комуникацију на мрежи⁷.

У жељи да одржимо чврсту спону с локалном заједницом и будемо део њеног сервиса, приступили смо дигитализацији локалних гласила. Ова збирка састоји се од 680 дигитализованих примерака општинских гласила – листа *Дунавски венац* (32 примерка) из периода 2004–2007; листа *Палилула* (18 примерака) из периода 2000–2003; листа *Палилула – месечни информатор* (13 примерака) из периода 1970–1971; листа *Пољоиндустрија* (637 примерака) из периода 1969–1999. Поред периодике, дигитализовано је и девет монографских публикација и студија које се баве општином Палилула. Дигитализацијом гласила и њиховим постављањем на сајт Библиотеке желели смо да становнике Палилуле упознамо са историјом општине на којој живе, а потенцијалним истраживачима пружимо квалитетан и лако доступан материјал. На овај практичан начин можемо да пратимо дешавања у општини у протеклом периоду. Колекције су претраживе по појмовима, тако да се веома брзо може доћи до жељених података. Нама су посебно били интереснтни чланци који се односе на нашу библиотеку. Из њих смо сазнали доста о њеној историји, ко су били њени гости, какве је успехе, али и проблеме имала током свог рада. Дигитализација не би била могућа да није постојала блиска сарадња са Општином Палилула и Пољопривредним комбиноматом „Београд“, од којих смо добили наведене публикације. За формирање овакве збирке заслужан је наш колега Андрија Сагић, који је користио програм ResCarta за формирање завичајног дела и који је своја искуства на раду презентовао на више стручних скупова. За овакав модел и искуство заинтересоване су и колеге у целој Србији. Формирање ове дигиталне збирке наишло је на добар пријем код Министарства за културу и информисање, уз чију помоћ је набављена одговарајућа опрема. На конференцији „Култура и ИТ сектор“ наша Библиотека наведена је као пример да се скромним средствима, уз много ентузијазма постиже циљ – да ови садржаји буду доступни на андроид платформама и таблет уређајима. Средства за дигитализацију и даље се обнављају и допуњују. Изазов који смо себи поставили је даље откривање монографских и серијских публикација које се могу сврстати у завичајни фонд. Надамо се да ће наш завичајни фонд бити нуклеус оснивања, а касније и стожер око којег ће се дешавати активности завичајног друштва⁸.

7 Вранеш, Александра, „Дигитализација завичајних фондова у народним библиотекама“, Глас библиотеке: часопис за библиотекарство, бр. 14/2007, (2007): 18.

8 Вукићевић, Дејан. Завичајни фондови. Београд: Службени гласник; Инђија: Народна библиотека „Др. Борбе Натошевић“, 2011 (113).

„БОЈИЋЕВЦИ“

Сегмент „Бојићевци“ замишљен је као сведочанство савременика и наших суграђана. У њему се могу наћи сећања нашег најстаријег суграђанина Михаила Миљковића, архитекте у пензији. Господин Миљковић је представљао живог сведока века чије смо живописне успомене успели да сачувамо како у писаном тако и у звучном облику и учинимо их доступним на сајту Библиотеке⁹. У овим сећањима посебно место имају тренуци када господин Миљковић евоцира успомену на шестоаприлско бомбардовање Београда, као и чињеницу да га је спроводио Гестапо. Професор Растко Јевтовић чини млађу генерацију Палилулаца који својим утисцима дају нов печат у колективном памћењу наше локалне заједнице. Са нама је несебично поделио своје путописе по Европи и тако отворио нову понуду Библиотеке – онлајн читање књижевних дела. Сарадња са суграђанима и тежња да на овако специфичан начин забележимо њихова сећања свакако ће у будућности представљати посебан изазов.

МИЛУТИН БОЈИЋ

Део завичајног фонда којем посвећујемо посебну пажњу и којим се континуирано и интензивно бавимо последњих година представља живот и рад Милутина Бојића, по коме библиотека носи име.

Активности су усмерене ка сакупљању и дигитализацији грађе која је остала иза Бојића, у породици и блиским нам институцијама, као и грађи која о њему говори с критичког и историјског аспекта. Током овог процеса остварена је добра сарадња са поклонодавцима и антикваријатима у циљу сакупљања свих издања Бојићевих књига.

Да бисмо од пропадања сачували Бојићеве рукописе приступили смо њиховој дигитализацији¹⁰ и на тај начин их учинили доступнијим широј читалачкој публици и потенцијалним истраживачима.

Антологијска Бојићева песма „Плава гробница“ такође је доступна у оваквом издању, а оригинал је с посебном пажњом репариран у Народној библиотеци Србије и излаже се само у посебним приликама, за Дан библиотеке и сл.

Фото-галерија представља посебан сегмент ове збирке и у њој су доступне фотографије из Бојићеве породичне архиве.

Иза Бојића остала је сачувана његова богата преписка са сарадницима као што су били издавач Цвијановић и књижевник и политичар Милан Грол,

9 <https://bojicevci.digitalna.rs/index.html>

10 <https://poezija.milutinbojic.org.rs/>

али и интимна преписка с вереницом Радмилом Тодоровић. Како би преписка била доступнија публици, у плану је њена целокупна транскрипција.

Дела Милутина Бојића преведена су на преко двадесет пет језика и већина тих превода је доступна у дигиталној збирци. О Бојићу су написане бројне студије. Најновију представља Зборник *Поетика Милутина Бојића* у издању Института за књижевност и уметност у Београду, наше Библиотеке и манифестације „Дучићеве вечери поезије – Требиње“. Зборник је представљен на стогодишњицу песникове смрти 8. новембра 2017. у Народној библиотеци Србије и садржи тридесет два стручна рада наших еминентних професора како с Филолошког факултета у Београду, тако и ван Србије. Избор најзанимљивијих текстова објављених у ранијем периоду може се наћи у дигиталној форми. Ту су текстови Јована Скерлића, Милана Кашанина и др.

Бојићева лична библиотека, коју његова породица и даље љубоморно чува, представља право истраживачко благо. Захваљујући њој имамо добар увид у Бојићева интересовања, као и податак да је одлично владао француским, немачким и руским језиком. Исписи на маргинама тих књига посебно су занимљиви.

Дигитализацијом Бојићевих сабраних дела из 1978. учинили смо доступно целокупно његово дело и на тај начин побољшали приступ ограничавањем и контролисањем претраживања¹¹.

Уведена је лепа пракса, да ученици оближњих школа, одрже час који за тему има стваралаштво Милутина Бојића управо у његовој меморијалној соби.

Како би се живот и рад Милутина Бојића ипак приближили широј публици, поводом 125 година од рођења и 100 година од смрти песника и објављивања песме „Плава гробница“, о њему је организована изложба. Изложба је била увршћена у понуду манифестације „Ноћ музеја“, била је део Видовданских свечаности у Крушевцу. Могли су је погледати посетиоци овогодишњег Сајма књига, житељи Лазареваца и Обреновца.

Поводом ове годишњице, уз помоћ Министарства културе објављен је репринт издања књиге *Песме бола и поноса*. Ово издање посебно је по томе што представља верну копију књиге која је издата далеке 1917. године у Солуну, а чији је највећи део тиража изгорео у пожару. Остало је сачувано свега десет примерака, на основу којих је урађен репринт. Трудили смо се да ово издање по свему подсећа на оно од пре 100 година. Водили смо рачуна о димензијама књиге, квалитету папира и типографији. Свим овим активностима дали смо свој скромни допринос културном богаћењу нације.¹²

11 Брофи, Питер. Библиотека у двест првом веку. Београд: Clio, 2005.

12 Growing Knowledge: The British Library's Strategy 2011–2015. <https://www.bl.uk/aboutus/stratpolprog/strategy1115/strategy1115.pdf> (преузето 21. 01. 2018).

ЗАКЉУЧАК

Сматрамо да смо развојем посебних фондова унапредили своје активности и тиме оправдали потребу за библиотеком у савременом добу као местом где се напоредо развијају њене основне функције – формирање колекција, развој сервиса и добра комуникација са заједницом. Фомирање посебних фондова инспирисало нас је да покренемо многе пројекте који ће представљати иновацију у пружању нових библиотечко-информационих услуга. Кроз њих подучавамо друге, а учимо и сами. На локалном нивоу, популаризација посебних збирки се одвија кроз изложбе и предавања, упознавање корисника свих генерација с њиховим садржајем и важношћу. Кроз њих развијамо свест о очувању културне баштине и развоју културе полазећи од локалног нивоа. На глобалном нивоу популаризација се односи на представљање збирки на сајту Библиотеке и дигитализацију садржаја уз све поштовање ауторских права. Циљ овог рада је био да покаже како једна мала библиотека може имати динамичку улогу у померању граница знања, истовремено поштујући искуства старих библиотекара и стимулишући нове идеје.

Литература

Brofi, Piter. Biblioteka u dvadest prvom veku. Beograd: Clio, 2005.

Вранеш, Александра, „Дигитализација завичајних фондова у народним библиотекама“, Глас библиотеке: часопис за библиотекарство, бр. 14/2007, (2007)

Вукићевић, Дејан. Завичајни фондови. Београд: Службени гласник; Инђија: Народна библиотека „Др. Ђорђе Натошевић“, 2011.

Growing Knowledge: The British Library's Strategy 2011-2015. <https://www.bl.uk/aboutus/stratpolprog/strategy1115/strategy1115.pdf>

IFLA/UNESCO Манифест за јавне библиотеке

<https://www.ifla.org/files/assets/public-libraries/publications/PL-manifesto/pl-manifesto-sr.pdf>

Мирчов, Светлана. „Библиотеке целине и библиотеке легати“, Гласник НБС, (2004), бр. 1.

Прелић, Велибор. „Легати и библиотеке целине у Народној библиотеци Србије“, Гласник НБС, (2012).

Стаматовић, Десанка, „Методско упутство за формирање и вођење завичајних фондова у општинским народним библиотекама“, Глас библиотеке: часопис за библиотекарство, бр. 11/2004, (2004).

Summary

Challenges of work on special collections in the library "Milutin Bojić"

Wanting to overcome the passive role of the library as an institution for lending books and develop it as a cultural and information center of the local community, the municipal library „Milutin Bojić“, for many years, has been paying a lot of attention to special collections. One of the basic goals we want to achieve is to meet the needs of users as the essence of the library services. However, in the era of modern technology library and information, the needs of users are not just on a local but also on a global level. By forming special collections we give ourselves several tasks. We want to preserve the intellectual memory of the nation and transfer knowledge to future generations, to give good material for research and lifelong learning, to develop digital library infrastructure.

Keywords: Municipal Library, Special Collections, local community, digitization

